

Evangelisten, herders, leraars – deel 1

Inleiding

'De dienst wordt geleid door broeder X, voorganger van de gemeente'.

Een zin die je tegen kunt komen in de aankondiging van een bijzondere dienst, bijvoorbeeld voor de bevestiging van een huwelijk. Als je de betreffende gemeente niet kent, kom je er door deze zin toch iets over te weten: zij is niet aangesloten bij één van de grote landelijke kerken, anders zou er 'dominee Y' of 'pastoor Z' staan. Blijkbaar is het de gewoonte dat gemeenteleden elkaar 'broeder' en mogelijk ook 'zuster' noemen. Broeder X is niet de eerste de beste, maar treedt op in zijn functie van 'voorganger'. Al met al voldoende informatie om te doen vermoeden dat het om een evangelische- of pinkster-gemeente gaat, in ieder geval om één van de vele protestante groeperingen die ons land rijk is.

Maar tegelijk roept deze zin ook vragen op. Want: wat is precies het verschil tussen voorganger, dominee en pastoor? Hoe is deze gemeente georganiseerd? Wie geeft er leiding en hoe zijn de taken verdeeld? Maakt men verschil tussen leiding geven in dagelijkse aangelegenheden en op geestelijk gebied, of is alles in handen van één functionaris? En: waarop is de structuur van deze gemeente gebaseerd?

Ook aan gemeente Eben-Haëzer te Rotterdam worden al deze vragen gesteld. En dat is terecht. Onze lijfspreuk is immers: 'Gods Woord centraal'. Dan moeten wij ook schriftuurlijk kunnen verantwoorden hoe deze zaken in onze gemeente zijn georganiseerd, wie welke taken verricht, verantwoordelijk is voor de dagelijkse gang van zaken en welke gaven wij kennen.

In deze serie avonden zullen wij ons bezighouden met de volgende deelonderwerpen:

- I. Gaven en bestuur in de uitgeroepen gemeente. Welke gaven bestaan er en wat is hun betekenis en inhoud? Wie geeft leiding?
- II. In hoeverre zijn gaven tijdgebonden of juist niet?
- III. Hoe wordt aan deze gaven invulling gegeven bij verschillende kerkgenootschappen en hoe in gemeente Eben-Haëzer?

De gaven (functies of 'ambten') zijn weer volop in discussie. In veel gemeenten en kerken meent men dat de huidige structuur niet meer voldoet. In de discussie klinken allerlei meningen en ideeën. Maar ondanks alle goede bedoelingen gaat men de meest fundamentele vraag vaak uit de weg. Die luidt: 'Wat zegt de Schrift?' Zonder gedegen kennis van Gods woord en Zijn wil is het zinloos de manier van leiding geven in de gemeente te veranderen om meer ruimte voor 'gaven' te maken.

Wij willen niet in de val trappen van het volgen van menselijke tradities en filosofieën. Die hebben in de geschiedenis slechts tot kerkscheuringen en afsplitsingen geleid. Bij alle overwegingen moet centraal staan: wat zegt Gods woord? Wat bedoelt Hij voor deze tijd en hoe wil Hij dat de gemeente hier op aarde functioneert? Dat moet altijd - dus ook nu - het uitgangspunt van onze studie zijn.

Gaven¹ en leiding geven in de ekklesia.

De juiste bronnen gebruiken

Als wij onderzoek gaan doen naar de verschillende gaven en de manier van leiding geven in de uitgeroepen gemeente (eklesia) van Christus Jezus, dan moeten wij dát deel van de Schriften onderzoeken, dat deze ekklesia betreft. Dit betekent dat ons onderzoek zich beperkt tot die brieven uit het zogenaamde 'Nieuwe Testament', die zich tot déze gemeente richten: de brieven van Paulus, die de 'apostel der natiën' is. (Rom.11:13).²

De uitgeroepen gemeente, plaatselijk en wereldwijd

Elke stad heeft zijn eigen plaatselijke ekklesia. Wij lezen van de gemeente in Antiochië (Hand.11:26), van Efeze (Hand.20:17), in Kenchrea (Rom.16:1), in Laodicea (Kol.4:16) en van Tessalonika (1 en 2 Tess.1:1). Het meervoud wordt alleen gebruikt als er wordt gesproken over grote districten zoals Galatië (Gal.1:2), de provincie Azië (1 Kor.16:19) of Macedonië (2 Kor.8:1).

Al deze plaatselijke ekklesia's vormen samen de ekklesia (uitgeroepen gemeente) die het lichaam van Christus is (Kol.1:18,24). Christus Zelf is het Hoofd van deze ekklesia (Ef.1:22). De Schrift geeft geen enkele aanwijzing dat de gemeente in groter verband dan plaatselijk *geleid* moet worden door iets of iemand anders dan door Christus Zelf. Wel laat Hij Zijn apostel richtlijnen geven voor leidinggevendenden in de plaatselijke ekklesia (o.a. Tit.1:5-9). Daarnaast geeft Hij *gaven* aan de gemeente waarvan sommige in het bijzonder voor de plaatselijke gemeente zijn bestemd, maar andere voor de ekklesia in groter verband (Ef.4:7-16).

Gaven

De gaven zoals genoemd in 1 Kor.12:27,28 – acht in getal – lijken gegeven te zijn aan de uitgeroepen gemeente als geheel. **Apostelen** gingen rond van plaats tot plaats en hadden gezag in veel plaatselijke ekklesia's. Ook **profeten** hadden mogelijk invloed buiten hun eigen plaatselijke ekklesia. Maar deze gaven hoorden bij het verleden (Ef.2:20), terwijl **leraars** tegenwoordig nog steeds aanwezig zijn (Ef.4:11). Hun werkterrein is niet beperkt tot de plaatselijke ekklesia. Paulus was leraar van de natiën (1 Tim.2:7). Hij leerde in elke ekklesia (1 Kor.4:17), hoewel hij misschien niet persoonlijk in alle ekklesia's is geweest. Timoteüs en anderen gingen rond van ekklesia naar ekklesia. Een leraar ging daarheen waar de Heer hem leidde. Dat geldt vandaag net zo: een leraar is niet beperkt tot zijn thuisgemeente, maar kan de heiligen dienen overal waar God hem heen zendt.

In Ef.4:11 wordt het aantal gaven beperkt tot vijf. Hier worden als gaven aan de gemeente genoemd: **apostelen**, **profeten**, **evangelisten**, **herders** en **leraars**. Ook hier gaat het niet om de plaatselijke gemeente, maar om de gemeente die het lichaam van Christus is als geheel.

¹ Bewerkt naar een aantal studies van broeder A.E. Knoch, UR XXX.157-165; XXXVIII.219,220; XXXIX.155-166, 193-196; XLVII.135-144; LXIV.197-204 en LXVII.131-144.

² Dit is een belangrijke keuze! De RK-kerk kent het priesterschap en geeft daar invulling in het verlengde van het priesterschap in Israël. De priester is de enige middelaar van 'genade', omdat hij als enige de sacramenten mag bedienen, die de 'voertuigen' van genade zijn!

Wij bekijken nu puntsgewijs de verschillende gaven naar inhoud en functie:

1. Apostel (grieks: apostolos, betekenis: afgezant)

Een apostel is iemand die wordt afgezonden om een taak uit te voeren. Hij ontvangt zijn bevoegdheid van en spreekt met hetzelfde gezag als degene die hem stuurt. Als de Heer hen heeft geselecteerd (Luc.6:13), stuurt Hij de twaalf de wereld in nadat Hij ze Zijn bevelen heeft gegeven (Hand.1:2). Nadat Judas was weggefallen werd Mattias als 12e apostel door het lot (God) aangewezen in zijn plaats (Hand.1:26). Apostelen reisden rond tussen vele gemeenten. Paulus is de enige apostel van de natiën (Rom.11:13; 2 Tim.1:11).

2. Profeet (grieks: profètès, betekenis: woordvoerder)

Een profeet voert het woord namens iemand: Aäron was woordvoerder voor Mozes bij Farao (Ex.4:16). Meestal spreekt hij namens God. Een profeet spreekt slechts zelden over de toekomst. Mogelijk had hij invloed buiten zijn eigen gemeente (Hand.11:28, 21:10,11). Hun aantal was, net als dat van apostelen, gering. Het gezag van profeten hield op toen het koninkrijk der hemelen niet meer werd gepredikt.

3. Evangelist (grieks: euaggelistos, letterlijk: goed-boodschapper)

Een evangelist verkondigt het evangelie door zijn leven en zijn woord. Hij boodschapt de goede boodschap van God op een goede manier (2 Tim.4:5; Ef.4:11). Zijn dienst betref ongelovigen en is van weinig nut voor hen die al geloven. Alleen al om deze reden is hij niet beperkt tot één plaatselijke gemeente.

4. Herder (grieks: poimèn; latijn: pastor)

Zijn taak bestaat uit het leiden, voeden, water geven en bewaken van de schapen. In het oosten gaat hij voor de schapen uit. Figuurlijk gebruikt als het om de gemeente gaat: iemand die voor de heiligen zorgt, een pastor. De herder houdt zich dus bezig met het welzijn van de kudde. Het beeld maakt al duidelijk dat dit een gave aan de **plaatselijke** gemeente is. Uit Hand.20:28 blijkt dat een opziener (zie beneden) ook herder is.

5. Leraar (grieks: didaskalos)

Iemand die onderricht geeft. Paulus is aangesteld als leraar van de natiën (1 Tim.2:7, 2 Tim.1:11). De dienst van een leraar *hoeft* niet beperkt te zijn tot één gemeente. Paulus leerde in elke ekklesia (1 Kor.4:17); Timotheüs ook. Per gemeente kunnen meerdere leraren zijn (Hand.13:1). Maar niet iedereen is leraar (1 Kor.12:29)! Een leraar kan jong zijn (Timotheüs), een oudste echter niet.

De gaven voor onze tijd

Van deze vijf gaven behoren apostelen en profeten bij het fundament (Ef.2:20). Dat is gelegd en daaraan hoeft niets meer te worden toegevoegd. Paulus was dé (enige) apostel van de natiën en profeten waren slechts nodig tot de Schrift compleet was gemaakt. Deze gaven functioneren nu niet meer; hun functie is overgenomen door de Schrift. De gaven die in onze tijd nog wel functioneren zijn: **evangelisten, herders en leraars**. Deze gaven hebben niets te maken met leiding geven.

Leiding geven versus gaven

Leiding geven staat in de ekklesia volledig los van de gaven. Gaven kunnen zijn gegeven aan jongeren, die niet zijn gekwalificeerd voor het geven van leiding. Leiding geven is gekoppeld aan leeftijd, ervaring en reputatie, niet aan speciale geestelijke gaven. Het is mogelijk dat een enkel persoon, zoals Paulus, alle gaven heeft ontvangen, maar dit is uiterst zeldzaam. Maar zelfs dat vormt niet de basis voor een leidinggevende functie. Aan leiding geven worden totaal andere eisen gesteld. Gaven worden *gegeven*; de vereisten voor leiding geven worden *verworven*.

Leiding geven en dienen

De leiding in de gemeente is in handen van **oudsten** (1 Tim.5:17). Titus 1:5-9 maakt duidelijk dat **opzieners** oudsten zijn. Wellicht is er als gave in een ekklesia slechts één begiftigde broeder, maar er zijn altijd meerdere opzieners en oudsten. Nóóit moet één man pogen al het leidinggevende werk te verrichten of alle gaven uit te oefenen of beide.

De Filippenzenbrief, die als hoofdthema dienstbetoon heeft, is gericht aan al de heiligen in Christus Jezus te Filippi, tezamen met hun *opzieners* en **dienaren** (vertaald als diakenen). Dit maakt duidelijk dat opzieners, die o.a. tucht moeten oefenen, dit moeten doen vanuit een dienende houding, net als Paulus en Timoteüs, die hen aanspreken als 'slaven van Christus Jezus' (Fil.1:1).

Ten slotte is er voor bijzondere gelegenheden een speciale dienaar: de **afgevaardigde** (gr.: leitourgos, verbasterd tot 'liturg', lett.: 'volks-werker').

Wij bekijken nu de verschillende leidinggevende en dienende functies:

1. Oudste (grieks: presbuteros)

Niemand kan oudste zijn die niet een bepaalde rijpheid en levenservaring heeft bereikt. Maar omdat de omstandigheden per gemeente verschillen worden geen absolute grenzen gesteld. Als er alleen jonge mensen zijn, kan iemand van vijfendertig al oudste zijn. Een oudste wordt nu niet meer gekozen of aangesteld, zoals in de tijd dat er nog apostelen waren³. Iemand wordt het op grond van anciënniteit, gebleken bekwaamheid en reputatie. God maakt duidelijk dat iemand oudste is door hem uit te rusten met ten minste een aantal vereisten die worden genoemd. Oudsten geven leiding (letterlijk: 'staan voor', 1Tim.5:17,18) en kunnen ook leraar zijn.

2. Opziener (grieks: episcopos, verbasterd tot 'bisschop')

Een oudste is ook opziener (Tit.1:5-7). Een opziener mag niet een pasbekeerde zijn of jong en onervaren, zodat hij in de krijgslisten van satan zou trappen. Aan een opziener worden zware eisen gesteld (1Tim.3:2-7). Hij geeft leiding in de gemeente (is beheerder van Gods huis). Opzieners hebben, samen met diakenen, (zie 'dienaar') de opdracht de ootmoedigheid van Christus te imiteren (Fil.1:1). Hand.20:28: een opziener (=oudste, vs.17) moet de ekklesia Gods weiden (=herder-zijn-over).

Wij zien dat diverse functies in één persoon samen kunnen komen. Maar altijd is het zo dat er meerdere opzieners en oudsten zijn in één plaatselijke gemeente, waarschijnlijk omdat één man nooit op alle gebieden capabel kan zijn en om te voorkomen dat een enkeling zich meer autoriteit aanmatigt dan hem toekomt. Zij kunnen nooit over de gemeente heersen (Matt.20:25,26)! Evenmin geldt hun gezag buiten hun eigen gemeente.

3. 'Dienaar' of diaken (grieks: diakonos)

In Matt.20:26 en 23:11 zegt de Heer: 'Maar wie onder u groot wil zijn, zal uw *dienaar* zijn'. Marta *bediende* (het werkwoord) Jezus (Luc.10:40) en de Heer Zelf *bediende* Zijn discipelen als *dienaar* (Luc.22:27). Dienaar is dus een algemene term voor iemand die anderen dient of bedient, een lage functie zonder verheven vertoon. Maar het kan toch een bron van vreugde en genoegdoening zijn, omdat het een dienst is aan de Heer.

4. 'Afgevaardigde' (grieks: leitourgos, verbasterd tot 'liturg').

Dit is een publiek ambt, zij het niet blijvend: het is een gelegenheidszaak. Iemand treedt op namens andere mensen. Hij *vertegenwoordigt* de gemeente, zoals een priester *dienst doet* door voor het volk de offers te brengen (Luc.1:23). Bijvoorbeeld Epafroditus: hij was de officiële functionaris die namens de Filippenzen hun gaven aan Paulus moest overbrengen om in zijn behoeften te voorzien en hem zo te 'dienen' (Fil.2:25, NBG: 'te helpen').

³ UR XXX.283-285 door A.E. Knoch.